

Iliustruota pasaulio

ISTORIJA

Penguin
Random
House

Original Title: History

Copyright © Dorling Kindersley Limited, 2022

A Penguin Random House Company

Išleido leidykla „Briedis“

Parodų g. 4, LT-04133 Vilnius, Lietuva

www.briedis.lt, info@briedis.lt

© Vertimas iš anglų kalbos, Mantas Tamulevičius, 2023

© Leidykla „Briedis“, 2023

Redaktorė Aurelija Ušackė

Korektorė Aukšė Gasperavičienė

Šį kūrinių draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esantį bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt.

ISBN 978-609-494-030-9

Spausdinta Slovakijoje

For the curious
www.dk.com

Turinys

IKI 500 M. PO KR. 6

Žmonių protėviai	8
Iš Afrikos	10
Pirmieji žemdirbiai	12
Metallų apdirbimas	14
Mesopotamijos civilizacijos	16
Ankstyvoji Japonija	18
Senovės Egiptas	20
Senosios Afrikos civilizacijos	24
Senovės Graikija	26
Senovės paminklai	30
Senovės Indija	32
Ankstyvosios Kinijos dinastijos	34
Finikiečiai	36
Stepių klajokliai	37
Senovės majai	38
Persijos imperija	40
Keltų Europa	42
Senovės pasaulio lyderiai	44
Senovės Roma	46
Hanų Kinija	50
Germanų tautos	52

500–1450 M. 54

Viduramžių Indija	56
Bizantijos imperija	58
Krikščionybės plitimas	60
Ankstyvasis islamo pasaulis	62
Tangų ir Songų Kinija	66
Pietryčių Azijos karalystės	70
Šiaurės Amerikos kultūros	72
Japonijos šogūnai	74
Vakarų Europa viduramžiais	76
Vikingai	78
Polinezijos tautų ekspansija	80
Rytų Europa viduramžiais	82
Afrikos imperijos	84
Pilys ir tvirtovės	86
Mongolų imperija	88
Pinigai bėgant amžiams	90
Actekai	92
Inkai	93

1450–1750 M.**94**

Mingų Kinija	96
Didžiosios Afrikos karalystės	98
Osmanų imperija	100
Korėjos Čosono dinastija	102
Renesansas Europoje	104
Rašytinis žodis	106
Europiečių ekspansija	108
Tiudorai	110
Amerikų užkariavimas	112
Sefevidai	114
Žaidimai	116
Reformacija	118
Mogolų imperija	120
Mokslo revoliucija	122
Maskvos Didžioji Kunigaikštystė	124
Olandų auksc amžius	126
Edo laikotarpio Japonija	128
Kolonijinė Šiaurės Amerika	130
Transatlantinė prekyba vergais	132

1750–1900 M.**134**

Šviečiamasis amžius Europoje	136
Didieji mąstytojai	138
Čingų Kinija	140
Imperinė Rusija	142
Pramonės revoliucija	144
Pramonės amžiaus išradimai	148
Amerikos nepriklausomybė	150
Australijos ir Ramiojo vandenyno kolonizavimas	152
Prancūzijos revoliucija	154
JAV ekspansija	156
Afrikos užkariavimas	158
Pasiekimai medicinoje	160
Haičio revoliucija	162
Lotynų Amerikos nepriklausomybė	163
Mokslo progresas	164
1848 m. revoliucijos	166
Meidži laikotarpis	168
JAV pilietinis karas	170
Kolonializmo padariniai	172

1900 M. – DABARTIS**174**

Naujoji Kinija	176
Pirmasis pasaulinis karas	178
Pasaulinės pandemijos	180
Rusijos revoliucija	182
Moterų teisės	184
Siautulingas trečiasis dešimtmetis	186
Didžioji depresija	187
Fašizmo įsigalėjimas	188
Antrasis pasaulinis karas Europoje	190
Antrasis pasaulinis karas Ramiajame vandenyne	194
Pietų Azijos šalių nepriklausomybė	196
Afrikos nepriklausomybė	197
Šaltasis karas	198
Izraelis ir Palestina	201
Konfliktai Viduriniuose Rytuose	202
Kova su apartheidu	202
Vietnamo karas	204
Kubos revoliucija	205
JAV pilietinių teisių judėjimas	206
Kosmoso tyrinėjimai	208
Keliavimas ir transportas	210
Svinguojantis septintasis dešimtmetis	212
LGBTQIA+ teisės	214
XX a. mada	216
Nepriklausoma Afrika	218
Šiuolaikinė Lotynų Amerika	220
SSRS žlugimas	222
Šiuolaikinė Rytų Azija	224
Klimato krizė	226
Šiuolaikiniai Viduriniai Rytai	228
Informacijos amžius	230
Žodynėlis	232
Rodyklė	234
Padėkos	239

Senovės Egiptas

Viena seniausių civilizacijų istorijoje senovės Egiptas kartu buvo ir viena stabiliausių. Ji įkurta apie 3100 m. pr. Kr. ir gyvavo daugiau nei 3000 metų, o tuo metu imperijos Viduriniuose Rytuose viena po kitos tai iškildavo, tai vėl žlugdavo. Šiuo laikotarpiu egiptiečiai išlaikė tą pačią kalbą ir laikėsi tokių pačių sezoninių įpročių, paremtų kasmetiniais Nilo upės potvyniais.

Egiptiečiai savo vadino šalį *Kemetu*. Šis pavadinimas reiškė „Juodoji žemė“ ir kilo iš derlingų juodos spalvos sąnašų, kurias kasmet palikdavo patvinęs Nilas. Potvynis nusiūgdavo pačiu tinkamiausiu metų laiku pasėliams sodinti, todėl ši žemė buvo ideali verstinė žemdirbystei.

Apie 3600 m. pr. Kr. šio regiono visuomenės susibūrė į dvi karalystes – Aukštutinį Egiptą pietuose ir Žemutinį Egiptą šiaurėje. Apie 3100 m. pr. Kr. faraonas (valdovas) Narmeras suvienijo šias dvi valstybes. Suvienyta civilizacija pasiekė klestėjimo viršūnę trimis skirtingais laikotarpiais: Senosios karalystės (apie 2682–2182 m. pr. Kr.),

Vidurinės karalystės (apie 2055–1650 m. pr. Kr.) ir Naujosios karalystės (apie 1550–1069 m. pr. Kr.). Pirmųjų šių dviejų laikotarpių faraonai statė piramides, kuriose vėliau buvo palaidoti, o vėlesnio laikmečio faraonai buvo laidojami slaptuose kapuose dykumoje. Naujosios karalystės faraonai kartu buvo ir kariai, pastatę imperiją, kuri driekėsi nuo Eufrato upės Azijoje šiaurėje iki Nubijos pietuose.

▲ NILO DOVANA

Nilo upė tekėjo per dykumą į šiaurę aplink save sukurdamą žalią derlingą ruožą, kuriame egiptiečiai statė miestus ir dirbo žemę. Į abi puses besidriekusi dykumos saugojo Egiptą nuo svetimšalių įsiveržimo.

▲ INFORMACIJOS SAUGOJIMAS

Apie 3300 m. pr. Kr. egiptiečiai išrado vieną pirmųjų rašto sistemų, vadinamą hieroglifais. Joje buvo naudojami šimtai piktogramų, reiškiančių žodžius, garsus ir mintis. Iliustracijoje viršuje pavaizduoti raštininkai, fiksuojantys nuimto derliaus kiekį.

*Cheprešas
(mėlyna karo
karūna).*

▲ PIRAMIDĖS

Maždaug 2650–1750 m. pr. Kr. faraonai buvo laidojami milžiniškose akmeninėse kapavietėse – piramidėse. Didžiausios piramidės buvo pastatytos Egipto mieste Gizoje, kaip pavaizduota viršuje. Jas pastatė faraonai Cheopsas (dešinėje), jo sūnus Chefrenas (viduryje) ir anūkas Mikerinas (kairėje). Mažesnėse piramidėse pirmajame plane palaidotos karalienės.

Plunksnuotas
galvos
apdangalas

▲ KOVOS VEŽIMAI

Vėlyvesniuose Naujosios karalystės laikotarpiu faraonai kare naudojo greitus žirgų traukiamus kovos vežimus. Lengvi vežimai leido lankais ir strėlėmis ginkluotiems faraonams sparčiai judėti po mušio lauką.

FAKTAS

Didžioji Gizos piramidė Egipte yra pats seniausias iš Septynių senovės pasaulio stebuklų ir vienintelis, išlikęs iki mūsų dienų.

▼ PIRMASIS FARAONAS

Iki 3100 m. pr. Kr. karaliai, valdę Aukštutinį ir Žemutinį Egiptą, dėvėjo skirtingas karūnas. Manoma, kad abi šias karalystes suvienijo Narmeras. XIX a. Egipte atrastos Narmero akmenų plokštės (apačioje) skirtingose pusėse Narmeras pavaizduotas dėvintis abiejų karalysčių karūnas.

Narmeras su raudona
Žemutinio Egipto
karūna.

Narmeras su baltą
Aukštutinio Egipto
karūna.

Mitiniai gyvatės
ir leopardo
mišriniai.

VAIKO PORTRETAS

Kai apie 1333 m. pr. Kr. Tutanchamonas tapo faraonu, jam tebuvo aštuoneri ar devyneri. Po mirties apie 1323 m. pr. Kr. jis buvo palaidotas slapoje kapavietėje, kuri buvo atrasta 1922 m. Dėl joje sukauptų turtų kapavietė išgarsino jaunąjį faraoną visame pasaulyje.

PAPROČIAI IR TIKĖJIMAS

Senovės egiptiečiai tikėjo, kad gyvena tvarkingame pasaulyje, kurį prižiūri dievai. Žmonės garbino daug įvairių dievų, vaizduojamų tiek žmogaus, tiek gyvūnų pavidalais. Pavyzdžiui, motinystės deivė Hator buvo vaizduojama arba kaip karvė, arba kaip moteris su raguotu galvos apdangalu.

Tikėta, kad egiptiečių šventyklos yra dievų namai, todėl jose stovėjo dievus vaizduojančios statulos. Šventyklose dievai garbinti kaip gyvi sutvėrimai, jiems kasdien buvo paliekama maisto ir švirių drabužių. Per religines apeigas šventikai išnešdavo dievų statulas iš šventyklų ir leisdavosi su jomis į eisenas, lydimas muzikantų bei šokėjų.

Dryžuotas perukas, toks, kokius nešiodavo dievai.

Stilizuoti veido dažai.

Lotoso žiedų apykaklė.

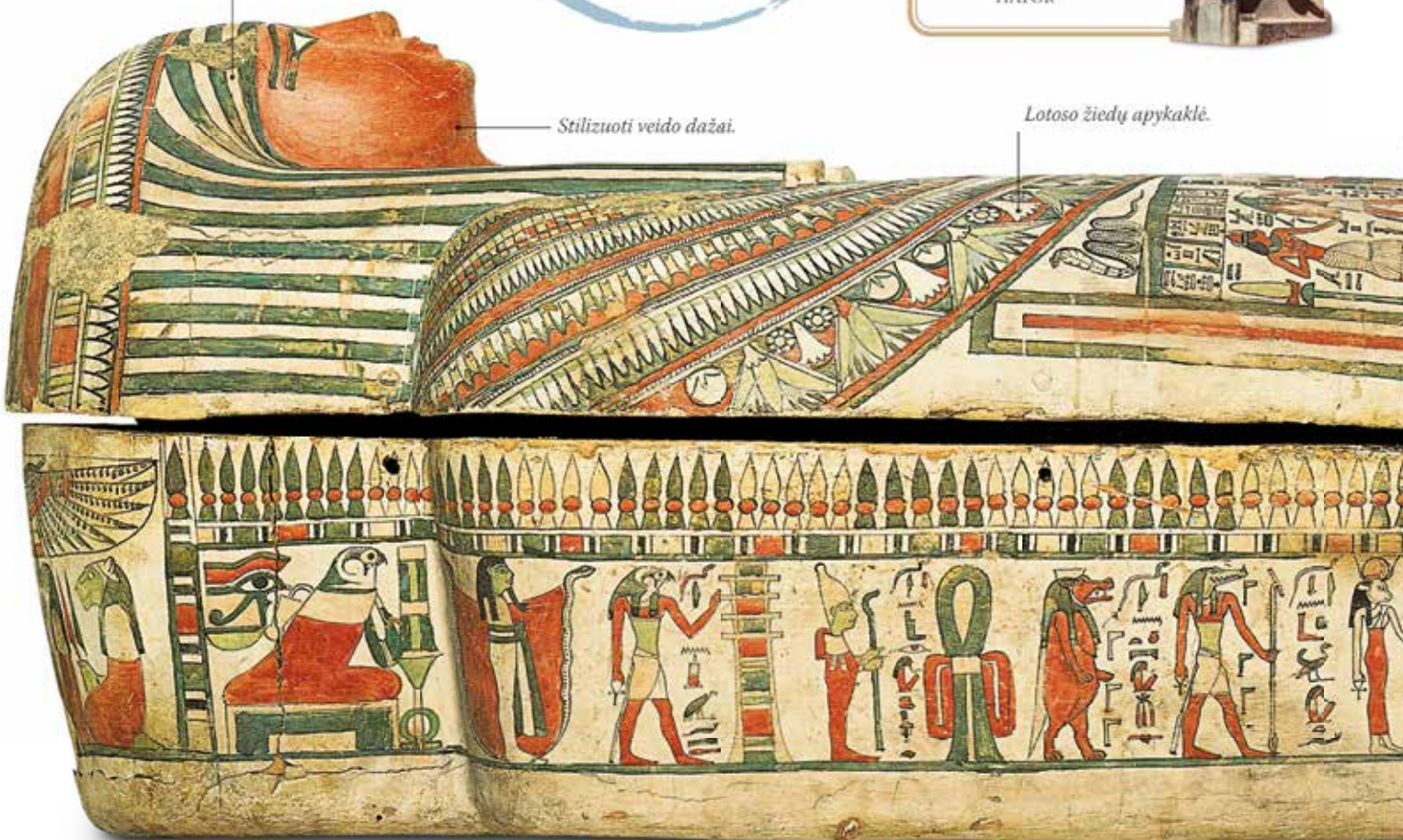
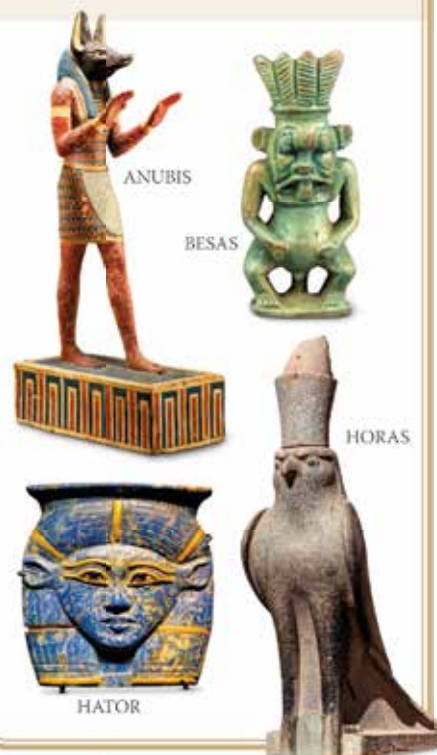
Egiptiečiai manė, kad jų faraonas yra grandis tarp žmonių ir dievų. Senojoje karalystėje faraonas laikytas gyvu dievu. Nuo Vidurinės karalystės laikotarpio į valdovus žiūrėta kaip į dievų atstovus žemėje. Perėmus sostą, faraonas pavirsdavo dangaus dievo Horo, vaizduoto su sakalo galva, žemiška forma. Tikėta, kad po mirties faraonai susilieja į vieną visumą su Ozyriu, pomirtinio pasaulio karaliumi. Egiptiečiai tikėjo, kad po mirties jie taip pat atgims Ozyrio karalystėje, kuri buvo tokia pati žemė kaip ir senovės Egiptas.

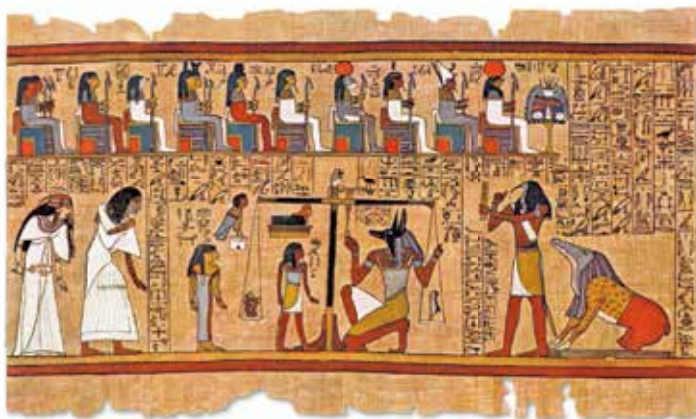
FAKTAS

Mumifikuodami mirusįjį egiptiečiai kruopščiai išsaugodavo visus organus, išskyrus smegenis, kurias išmesdavo. Jie manė, kad smegenys neatlieka jokios funkcijos!

DIEVAI GLOBĖJAI

Kiekvieną senovės egiptiečių gyvenimo aspektą globojo koks nors dievas. Horas sergėjo faraoną, Hator rūpinosi motinomis. Besas saugojo namus nuo gyvačių ir skorpionų, o Anubis buvo mumifikavimo dievas.

▲ BURTAI

Senovės egiptiečių laidojimo procedūros neretai neapsieidavo be burtų ir kerų, kad keļionė į pomirtinį pasaulį būtų lengvesnė. Norint patekti į Ozyrio karalystę, burtai atstojo keliautojo pasą. Šiame piešinyje vaizduojamos svarstyklės, kurių vienoje pusėje į pomirtinę karalystę yra norinčio patekti žmogaus širdis, o kitoje – Tiesos plunksna.

▲ LUKSORO ŠVENTYKLA

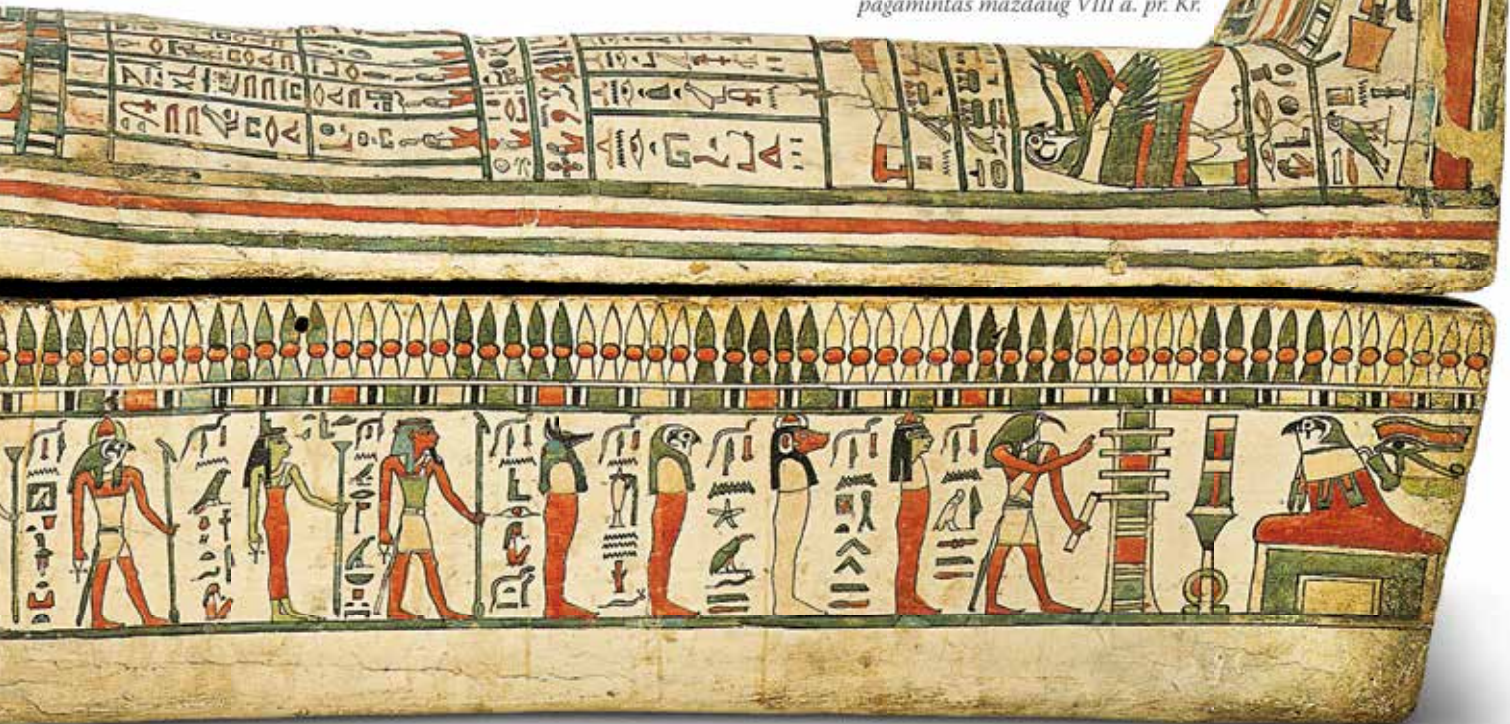
Priešingai nei dauguma šventyklų, kurios buvo skirtos konkrečioms dievams garbinti, didžioji Luksoro šventykla buvo skirta Karališajam Ka – dieviškajai faraono sielai. Kasmet šioje šventykloje buvo rengiamas iškilmingas Opeto festivalis, per kurį faraonas atgimdavo kaip dievas.

◀ MUMIFIKAVIMAS

Egiptiečiai tikėjo, kad nors po mirties toliau galės gyventi pomirtiniame pasaulyje, jų sielai vis tiek reikės fizinio kūno, todėl sukūrė ritualą, skirtą mirusiojo kūnui išlaikyti, vadinamą mumifikavimu. Šventikai, prisidengę mumifikavimo procesą globojusio dievo Anubio kauke, pašalindavo vidaus organus, išdžiovindavo kūną, prikimšdavo jo vidų, kad sutvirtėtų, ir apvyniodavo audiniu.

SARKOFAGAS ▼

Dėl papildomos apsaugos mumija būdavo paguldama į kūno formos sarkofagą ir apsaugoma burtais. Sarkofagas mirusiajam turėjo tarnauti kaip dar vienas atsarginis kūnas. Žemiau pavaizduotame sarkofage palaidotas vyras vardu Pensenhora. Sarkofagas pagamintas maždaug VIII a. pr. Kr.

Senosios Afrikos civilizacijos

Afrikoje gyvavo vienos turtingiausių senovės pasaulio civilizacijų. Seniausios iš jų iškilo maždaug prieš 5000 metų Šiaurės rytų Afrikoje, kur senovės Egipto (žr. p. 20–23) ir Nubijos regiono gyventojai įkūrė ištisus tūkstantmečius klestėjusias civilizacijas. Vėliau pažangios kultūros iškilo Vakarų Afrikoje, taip pat rytuose, kur Aksumo karalystė tapo viena galingųjų pasaulio valstybių.

SENOVĖS AFRIKOS KARALYSTĖS

Apie 1070 m. pr. Kr. – 350 m. po Kr.

Šiandienio Sudano teritorijoje įsikūrusi Kušo karalystė tampa galingiausia iš virtinės civilizacijų, valdančių senovės Nubiją, įsikūrusią į pietus nuo Egipto palei Nilo slėnį. Dėka įgudusių lankininkų ji imama vadinti „Lanko žeme“ ir greitai praturtėja prekiaudama tokiais išteklių bei gėrybėmis kaip auksas, dramblio kaulas ir gyvūnų kailiai.

500 m. pr. Kr. – 200 m. po Kr.

Šiandienės Nigerijos teritorijoje klesti Noko kultūra. Noko gyventojai kuria įspūdingus terakotos dirbinius, be to, puikiai išmano metalo apdirbimo technikas ir pasitelkę pažangią technologiją gamina geležinius įrankius ir ginklus.

NOKO KULTŪROS TERAKOTINĖ STATULĖLĖ

202–46 m. pr. Kr.

Numidijos karalystė valdo didžiąją dalį Šiaurės vakarų Afrikos. Numidijos kavalerija garsėja karo taktikos įgūdžiais, kuriuos išnaudojo kovose su Kartagina 151–150 m. pr. Kr.

80 m. pr. Kr. – 825 m. po Kr.

Rytų Afrikoje iškyla galinga prekybinė imperija – Aksumo karalystė. Joje sukurama rašto sistema, kuri iki mūsų dienų tebenaudojama Etiopijoje ir Eritrėjoje. Maždaug 328 m. po Kr. karalystė atsiverčia į krikščionybę.

KUŠO MENAS ►

Kaip ir senovės egiptiečiai. Kušo gyventojai pastatė daugybę didžiulių piramidžių virš savo karalių ir karalienių laidojimo vietų. Piramidės buvo išpuoštos smulkmeniškais paveikslais bei skulptūromis. Šis raižinys ant akmens plokštės, atrastos karališkoje valstybės sostinėje Merojėje, vaizduoja kušitų princą, nužudantį priešą.

Senovės Graikija

Senovės Graikija, dažnai vadinama „moderniosios civilizacijos lopšiu“, buvo viena pirmųjų pažangių ir išsivysčiusių civilizacijų Europoje. Savo klestėjimo viršūnėje, maždaug prieš 2500 metų, ji aprėpė didžiulį senovės pasaulio plotą. Senovės graikai svariai prisidėjo prie filosofijos, politikos, matematikos, mokslo ir meno. Jų įtaka suformavo šiandienį pasaulį.

Senovėje Graikija buvo ne vienalytė šalis, o daugiau nei tūkstančio miestų-valstybių, tokių kaip Atėnai, Sparta, Tėbai ir Sirakūzai, grupė. Kiekvienas miestas-valstybė buvo vadinamas poliū ir tvarkėsi savarankiškai.

Šie miestai-valstybės neretai kariavo tarpusavyje, kiekvienas jų siekė tapti dominuojančia regiono jėga. Bet IV a. pr. Kr. juos visus užkariavo ir pavergė Pilypas II Makedonietis. Po Pilypo

mirties jo sūnus Aleksandras toliau plėtė Graikijos teritoriją ir įtaką ir sukūrė imperiją, kuri driekėsi iki Šiaurės Afrikos ir Vidurio Azijos.

Graikija išliko viena didžiausių senojo pasaulio jėgų iki pat įsiviešpataujant galingajai Romos valstybei (žr. p. 46–47) 146 m. pr. Kr., nors graikų kultūros įtaka Viduržemio jūros regionui ir visam Vakarų pasauliui buvo jaučiama ir tada.

▲ MIESTAI-VALSTYBĖS

Kiekvienas Graikijos miestas-valstybė turėjo savo įstatymus, papročius ir valiutą. Iki V a. pr. Kr. Atėnai buvo galingiausias miestas-valstybė. Jo tvirtovė buvo Akropolis, pastatytas ant kalvos virš miesto. Jo centre stovėjo Partenono šventykla, išlikusi iki mūsų dienų.

▲ ATĖNŲ DEMOKRATIJA

Atėnuose susiformavo viena pirmųjų demokratinių sistemų pasaulyje, kur piliečiai galėjo rinkti valdžią, nors moterys ir vergai tokios teisės neturėjo. Pasitelkus prietaisą, vadinamą kleroterionu (viršuje), piliečiai atsitiktine tvarka buvo kviečiami užimti valdžios pozicijas.

Persų lankininkas su drabužiais puošniomis rankovėmis.

▲ GRAIKŲ-PERSŲ KARAI

Nuo 492 iki 449 m. pr. Kr. daugybė Graikijos miestų-valstybių kariavo su Persijos imperija (žr. p. 40–41). Kovai su šiuo bendru priešu daugelis jų suvienijo jėgas ir įkūrė Delo sąjungą. Sąjunga buvo sudaryta po to, kai 478 m. pr. Kr. persai nusiaubė Atėnus ir sutrukdė Persijai visiems laikams atsiplėsti dalį Graikijos žemių.

ALEKSANDRAS DIDYSIS

Aleksandras Didysis (356–323 m. pr. Kr.) gimė Makedonijoje. Vaikystėje jį mokė filosofas Aristotelis, o sulaukęs dvidešimties, 336 m. pr. Kr., Aleksandras tapo Makedonijos karaliumi. Aleksandro karinės kampanijos padėjo skleisti graikų kultūrą po jo užkariautas žemes.

FAKTAS

Šiuolaikinės maratono lenktynės yra paremtos senovės Graikijos pasakojimu apie pasiuntinį, kuris, kaip teigiama, nesustodamas nubėgo 42 kilometrus nuo Maratono miesto iki Atėnų.

SVARBIAUSI LAIKOTARPIAI

Apie 3500–1100 m. pr. Kr.

Viduržemio jūros saloje Kretoje išsivysto Minojo civilizacija. Minojo kultūros žmonės stato sudėtingus miestus ir didžiulius rūmus. Jų kultūra išplita po žemyninę Graikiją.

Apie 1600–1050 m. pr. Kr.

Žemyninėje Graikijoje įsitvirtina Mikėnų civilizacija, kuriai įtaką padarė Minojo kultūra. Mikėnuose klesti kultūra, o jų gyventojai yra pirmieji žmonės, kalbantys tam tikra senosios graikų kalbos forma.

Apie 1100–750 m. pr. Kr.

Žlunga Minojo ir Mikėnų kultūros. VIII a. pr. Kr. iškyla pirmieji miestai-valstybės, o graikai pradeda kurti kolonijas Viduržemio ir Juodosios jūrų pakrantėse.

Apie 431–404 m. pr. Kr.

Vyksta Peloponeso karas – du galingiausi miestai-valstybės Atėnai ir Sparta kovoja dėl dominavimo regione. Sparta laimi.

336–323 m. pr. Kr.

Valdant Aleksandriui Didžiajam, Graikijos teritorija plečiasi. Po jo mirties imperija suskyla į mažesnes valstybes.

146 m. pr. Kr.

Korinto mūšyje Romos respublika nugalė Graikijos miestų-valstybių sąjungą ir taip prasideda romėnų viešpatavimas Graikijoje.

◀ ALEKSANDRO UŽKARIAVIMAI

Aleksandras Didysis paveldėjo karalystę, kuri apėmė Makedoniją ir daugelį Graikijos miestų-valstybių. Būdamas be galo gabus karvedys, Aleksandras užkariavo dalį Vakarų Azijos, Šiaurės Afrikos ir Šiaurės Indijos ir sukūrė vieną didžiausių imperijų pasaulio istorijoje.

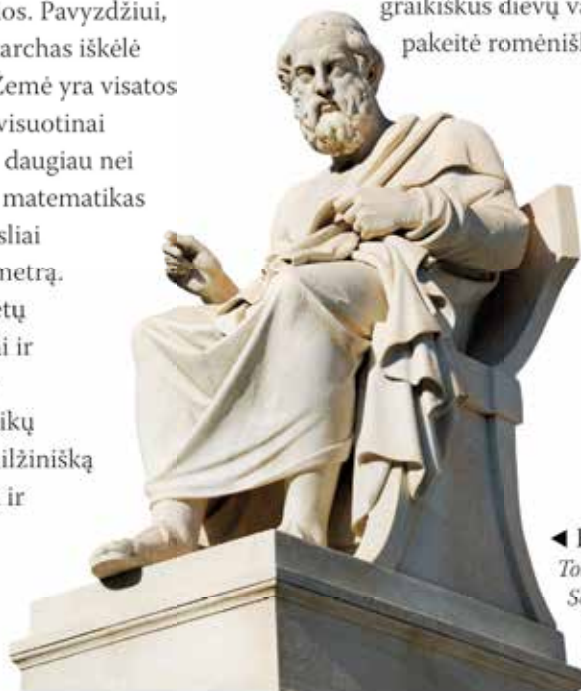

SENOVĖS GRAIKIJOS KULTŪRA

Senovės graikai sukūrė klestinčią ir įtakingą kultūrą. Kai kurios šiame regione sugalvotos mokslinės idėjos tuo metu buvo labai pažangios. Pavyzdžiui, graikų astronomas Aristarchas iškėlė teoriją, kad Saulė, o ne Žemė yra visatos centras. Šis faktas buvo visuotinai pripažintas tik prabėgus daugiau nei tūkstančiui metų. Be to, matematikas Eratostenas pirmasis tiksliai apskaičiavo Žemės perimetrą.

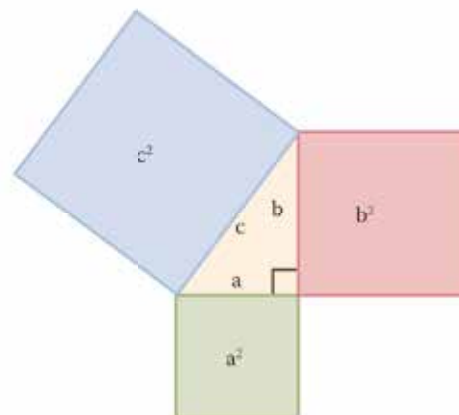
Literatūros srityje poetų Homero ir Sapfo kūriniai ir šiandien laikomi vienais iškiliausių istorijoje. Graikų filosofų darbai padarė milžinišką įtaką Vakarų mąstysenai ir

kultūrai. Net ir romėnams užkariavus Graikiją, graikų kultūra neprarado savo įtakos. Pavyzdžiui, iki krikščionybės vyravęs romėnų tikėjimas buvo paremtas graikų mitologija, tik graikiškus dievų vardus pakeitė romėniški.

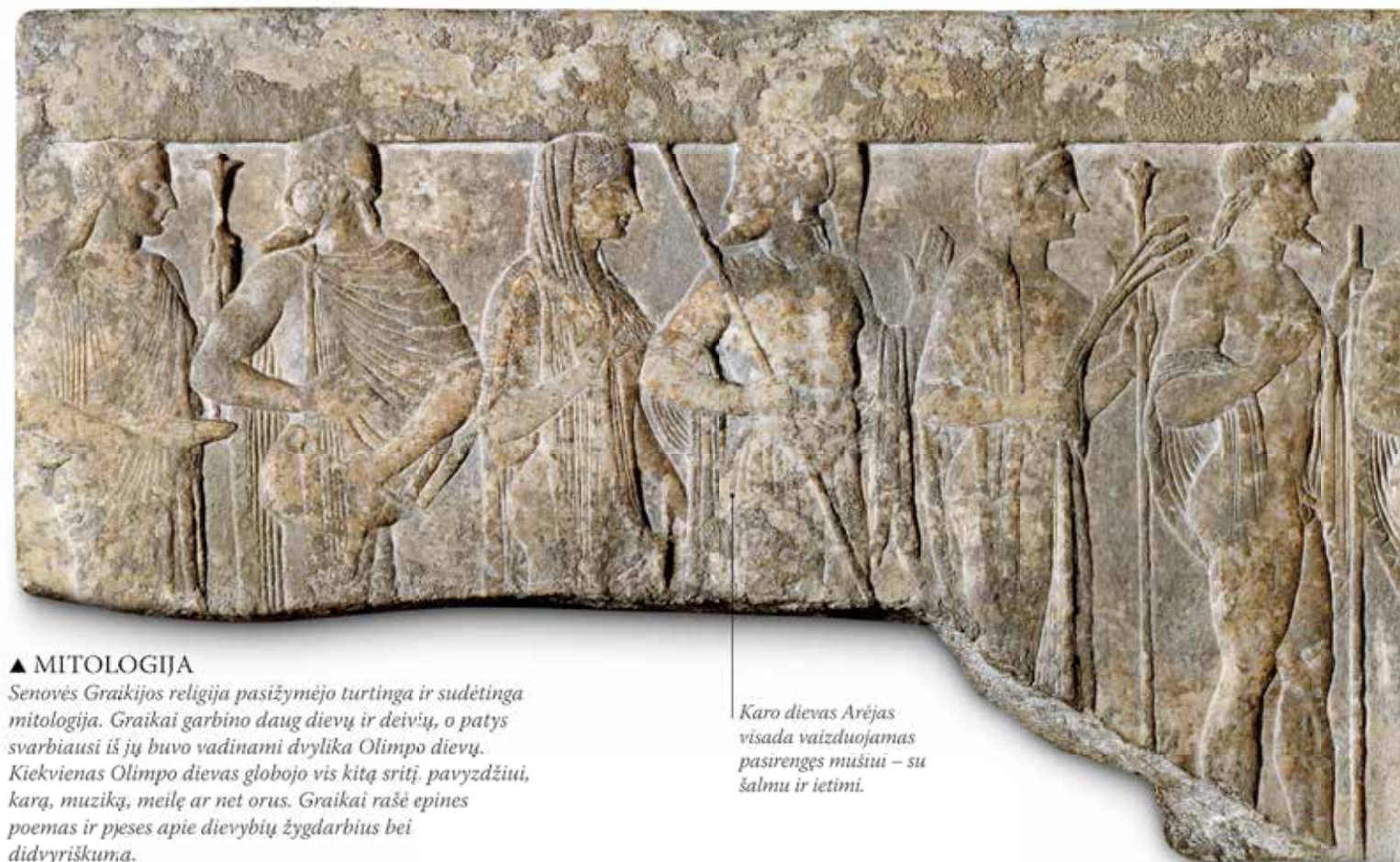
▼ MOKSLAS IR MATEMATIKA

Senovės graikai žinojo šešias Saulės sistemos planetas ir buvo pavadinę 48 žvaigždynus, iš kurių 47 pavadinimai nepasikeitė iki mūsų dienų. Pitagoro teorema, paaiškinanti santykį tarp stačiakampio trikampio kraštinių ilgių, taip pat sukurta senovės Graikijoje.

◀ FILOSOFIJA

Tokie filosofai kaip Talis Miletietis, Platonas (kairėje), Sokratas ir Aristotelis rašė apie tai, ką reiškia būti žmogumi ir kaip jam derėtų elgtis. Jų darbai padarė tokią didelę įtaką, kad iki šio laikomi Vakarų filosofijos pamatu.

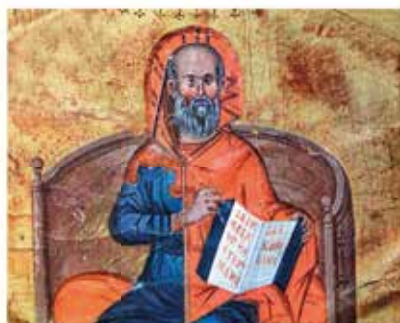
▲ MITOLOGIJA

Senovės Graikijos religija pasižymėjo turtinga ir sudėtinga mitologija. Graikai garbino daug dievų ir deivių, o patys svarbiausi iš jų buvo vadinami dvylika Olimpo dievų. Kiekvienas Olimpo dievas globojo vis kitą sritį, pavyzdžiui, karą, muziką, meilę ar net orus. Graikai rašė epines poetas ir pjeses apie dievybių žygdarbius bei didvyriškumą.

Karo dievas Arėjas visada vaizduojamas pasirengęs mušimui – su šalmu ir ietimi.

HIPOKRATAS

Hipokratas (apie 430–370 m. pr. Kr.) dažnai vadinamas „šiolaikinės medicinos tėvu“. Jis pakeitė medicinos vystymosi tėkmę teigdamas, kad ligos nėra dievų baudmės – jas sukelia natūralios priežastys.

MOTERYS SENOVĖS GRAIKIJOJE ▶

Moterys gyvenimas Graikijoje paprastai apsiribojo namais, jos negalėjo balsuoti ar turėti žemės, nors Spartos moterys mėgavosi didesne laisve bei teisėmis nei kitų miestų-valstybių gyventojos. Mergaitės kartais būdavo mokomos, bet tik tam, kad pasiruoštų rūpintis namų ūkiu.

TEATRAS ▶

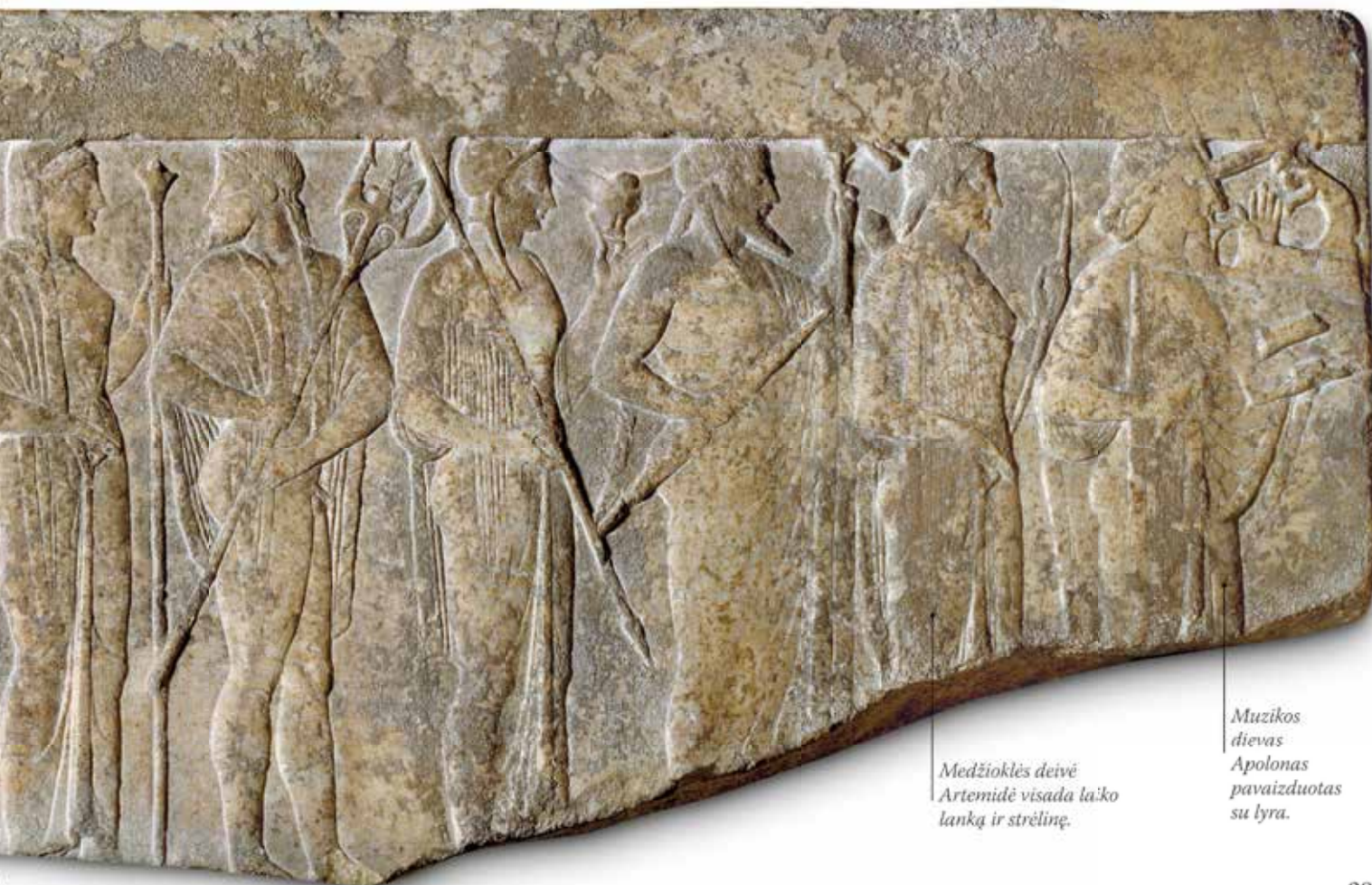
Draminė vaidyba kilo iš senovės Graikijos – žmonės žiūrėjo spektaklius erdvėse po atviru dangumi, vadinamose amfiteatrais. Egzistavo trys spektaklių žanrai – tragedijos, komedijos ir satyrų dramos, pastarosios pasižymėjo tiek tragedijos, tiek komedijos elementais. Aktoriai dažnai atlikdavo daugiau nei vieną vaidmenį ir dėvėdavo kaukes, vaizduojančias skirtingus personažus.

▲ OLIMPINĖS ŽAIDYNĖS

776 m. pr. Kr. Olimpijoje surengtos pirmosios olimpinės žaidynės. Jose varžytasi bokso, imtynių, bėgimo, šuolio į tolį ir ieties bei disko metimo rungtyse. Senosios graikų sporto varžybos įkvėpė ir modernias olimpinės žaidynes, pirmą kartą surengtas 1896 m.

IKI 500 M. PO KR.

Medžioklės deivė
Artemidė visada laiko
lanką ir strėlinę.

Muzikos dievas
Apolonas pavaizduotas
su lyra.

Senovės paminklai

Iš uolienų ar akmens pagamintos konstrukcijos neretai būna vienintelis senųjų civilizacijų palikimas ir gali mums padėti geriau suprasti jas sukūrusių žmonių gebėjimus, papročius ir tikėjimą. Norint pastatyti bet kurį iš čia paminėtų milžiniškų monumentų, būtų prirėkę šimtų darbininkų.

Šedevras iš klinties

Didysis sfinksas

Kur Giza, Egiptas
Kada apie 2500 m. pr. Kr.

Senovės egiptiečiai statė sfinksų – mitinių būtybių, paprastai vaizduotų su žmogaus galva ir liūto kūnu, – statulas kapavietėms ir šventykloms saugoti. Didysis Gizos sfinksas, iškaltas iš vientiso klinčių luito, yra viena didžiausių akmeninių konstrukcijų pasaulyje.

Didžiojo sfinkso galva tikriausiai vaizduoja faraoną Chefroną.

Megalitinis kapas

Munhingo dolmenai

Kur Pchenjanas, Šiaurės Korėja
Kada apie 3300–1200 m. pr. Kr.

Ši konstrukcija iš didžiulių priešistorinių akmens luitų (megalitų) vadinama dolmenu. Ji pastatyta bronzos amžiuje ir tikriausiai tai buvo įtakingo asmens kapavietė. Korėjos pusiasalyje rasta daugiau nei 40 tūkst. tokių struktūrų – 40 proc. viso pasaulio dolmenų.

Budistų šventovė

Didžioji stupa

Kur Sančis, Indija
Kada apie 250 m. pr. Kr.

Stupos yra kalvos formos akmeninės konstrukcijos, kurių viduje saugomi šventi daiktai, vadinami relikvijomis. Šią stupą pastatė Maurjų dinastijos imperatorius Ašoka (žr. p. 44) Budos relikvijoms saugoti. Įmantriai išraižyti vartai, vaizduojantys Budos gyvenimo scenas, iškilo vėliau.

Romėnų amfiteatras

Koliziejus

Kur Roma, Italija
Kada 80 m. po Kr.

Romėnų laikais šioje arenoje vyko kruvini spektakliai, pavyzdžiui, gladiatorių kautynės ir kovos su laukiniais žvėrimis. Keturių aukštų statinyje galėjo tilpti iki 50 tūkst. žiūrovų.

*Ant dviejų
vertikalių
akmens luitų
uždėtas vienas
plokščias.*

Senovinis akmenų ratas

Stounhendžas

Kur Viltšyras, Anglija

Kada apie 3000–2200 m. pr. Kr.

Nors šio milžiniško akmenų rato paskirtis išlieka paslaptis, archeologai atrado, kad kai kurie didžiausi Stounhendžo luitai buvo atvilkti į šią vietą – tikriausiai rogėmis – bemaž 250 kilometrų. Manoma, kad Stounhendžas buvo svarbi religinių apeigų arba ceremonijų vieta.

IKI 500 M. PO KR.

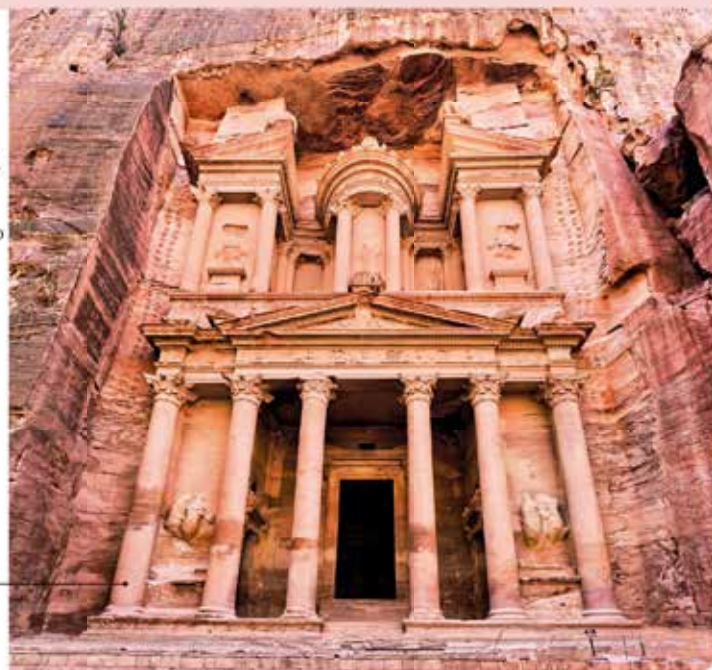
Uloje iškirstas kapas

Lobynas

Kur Petra, Jordanija

Kada I a. po Kr. pradžia

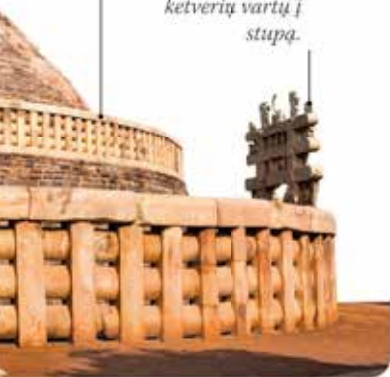
Šis puošnus paminklas iš akmens, vadinamas *Al-Khazneh* („Lobynu“), iš tiesų buvo jėjimas į monarcho kapavietę. Įj vientisoje uolyje iškirto nabatėjai – arabų pirkliai, pastatę savo sostinę Petrą siaurame tarpeklyje šiandienės Jordanijos teritorijoje.

*Kolonų stilius primena graikų
arba romėnų šventyklas.*

*Iškylus balkonas, skirtas
piligrimams eiti aplink
stupą.*

*Vieni iš
ketverių vartų į
stupą.*

Mezoamerikos pakopinė piramidė

Saulės piramidė

Kur Teotihuakanas, Meksika

Kada II–III a. po Kr.

66 m aukščio Saulės piramidės forma primena už jos stūksantį kalną. Šis statinys yra didžiausias visame Teotihuakane – Vidurio Meksikos mieste, kurį įkūrė šimtmečiais seniau nei Atekų imperija egzistavusi civilizacija.

Išraižytas obeliskas

Aksumo obeliskas

Kur Aksumas, Etiopija

Kada IV a. po Kr.

Šis 200 t sveriantis 21 m aukščio monumentas yra iškaltas iš vientiso granito luito. Jis buvo skirtas pažymėti senovės Aksumo karalystės karaliaus Ezanos laidojimo vietą (žr. p. 45).

